

УДК 351.862:061.1ЄС+339.924(477)

А. О. Спицин,

аспірант, Національний університет цивільного захисту України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-3949-1698>

А. А. Помаза-Пономаренко,

д. держ. упр., старший дослідник,

начальник наукового відділу з дослідження проблем державної безпеки,

Науково-дослідний центр Національного університету цивільного захисту України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5666-9350>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.6.197

ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇЇ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ

A. Spytyn,

PhD Student, National University of Civil Defence

A. Pomaza-Ponomarenko,

Doctor of Sciences in Public Administration, Senior Researcher, Head of the Scientific Department

for State Security Problems, Research Centre of the National University of Civil Protection of Ukraine

APPROACHES TO IMPROVING PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS IN THE FIELD OF CIVIL PROTECTION IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING ITS INTEGRATION DESIRE

Визначено підходи до вдосконалення механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України з позиції реалізації її інтеграційних прагнень в умовах війни. Серед цих підходів виокремлено синергетичний, інституційний і структурно-функціональний, базис яких становлять систематизовані категорії, а саме: 1) синергетика; 2) інституціоналізація; 3) культура. Упровадження цих підходів здійснено з огляду на проаналізований закордонний досвід публічного управління у сфері цивільного захисту, зокрема, особливості реалізованого проекту SYNERGIES. Він передбачає впровадження низки заходів у сфері цивільного захисту на островах Реюньон, Мальті та Роттердамі. Дослідження мальтійського та литовського досвіду у сфері підвищення рівня цивільної безпеки дозволило обґрунтувати необхідність щодо його виваженого використання на вітчизняних теренах, зокрема, за рахунок розвитку інституційної співпраці та формування її культури на місцях.

Установлено, що Державна служба України з надзвичайних ситуацій активно налагоджує міжнародну співпрацю з іншими інституціями, зокрема, Механізмом цивільного захисту ЄС. Виявлено, що цей механізм представляє собою систему інституційної співпраці ЄС, що включає 27 країн-членів ЄС та 10 країн-учасниць, серед яких й Україна. Ця інституційна співпраця спрямована на посилення запобігання, попередження та реагування на надзвичайні ситуації в ЄС та за його межами, у т.ч. шляхом надання координованої міжнародної допомоги. З'ясовано, що вектори функціонування Механізму цивільного захисту ЄС визначаються окремо взятими "модулями" реагування на НС. Акцентовано, що Україна за перший рік членства у цьому механізмі має вже певні здобутки (сертифіковано 4 її модуля реагування на НС у межах цього механізму). У той же час, Державна служба України з надзвичайних ситуацій прагне й надалі розвиватись у цьому напрямку, оскільки участь у Механізмі цивільного захисту ЄС надає низку переваг його державам-членам.

Approaches to improving public administration mechanisms in the field of civil protection of Ukraine from the perspective of realizing its integration aspirations in war conditions are identified. Among these approaches, synergistic, institutional and structural-functional are distinguished, the basis of which is

systematized categories, namely: 1) synergy; 2) institutionalization; 3) culture. The implementation of these approaches was carried out taking into account the analyzed foreign experience of public administration in the field of civil protection, in particular, the features of the implemented SYNERGIES project. It provides for the implementation of a number of measures in the field of civil protection on the islands of Reunion, Malta and Rotterdam. The study of the Maltese and Lithuanian experience in increasing the level of civil security made it possible to substantiate the need for its balanced use in the domestic territory, in particular, through the development of institutional cooperation and the formation of its culture on the ground.

It was established that the State Emergency Service of Ukraine is actively establishing international cooperation with other institutions, in particular, the EU Civil Protection Mechanism. It was revealed that this mechanism is a system of EU institutional cooperation, which includes 27 EU member states and 10 participating countries, including Ukraine. This institutional cooperation is aimed at strengthening the prevention, warning and response to emergencies in the EU and beyond, including by providing coordinated international assistance. It was found that the vectors of the functioning of the EU Civil Protection Mechanism are determined by separate "modules" of emergency response. It was emphasized that Ukraine has already achieved certain achievements in the first year of membership in this mechanism (4 of its emergency response modules have been certified within this mechanism). At the same time, the State Emergency Service of Ukraine seeks to continue developing in this direction, as participation in the EU Civil Protection Mechanism provides a number of advantages to its member states.

Ключові слова: публічне управління, механізми публічного управління, національна безпека, цивільна безпека, цивільний захист, надзвичайні ситуації, органи влади, ЄС, Україна, Механізм цивільного захисту ЄС, модуль, інституціоналізація, синергетика.

Key words: public administration, public administration mechanisms, national security, civil security, civil protection, emergencies, coordination bodies, authorities, EU, Ukraine, EU Civil Protection Mechanism, module, institutionalization, synergy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сфера цивільного захисту відноситься до однієї з найбільш важливих, адже передбачає забезпечення безпеки для суспільства і безпеки, що виходить "з його боку". У протилежному випадку можна стикнутись із такими негативними соціальними явищами та процесами, як соціальна апатія, невдоволення, напруга, конфлікти, хаос, криза, надзвичайні ситуації, громадянська війна тощо. З метою попередження виникнення таких кризових явищ і процесів потрібно вчасно їх попереджати, тому необхідна дієва система національної безпеки та цивільного захисту. Наразі функціонування системи публічного управління у сфері цивільного захисту України відзначається процесами реформування та синергії через повномасштабну агресію РФ. Принагідно відзначимо, що на синергетичність розвитку сфери цивільного захисту звертають увагу також й за кордоном [14] через вплив позасистемних факторів, серед яких виокремлюють насамперед COVID-19. Крім того, російсько-українську війну також можна віднести до позасистемного фактору, вплив якого є складно прогнозованим, але його можливо перевести в стан регульованих. Відтак, важливо визначити підходи до регулювання впливу позасистемних факторів у сфері цивільного захисту та національної безпеки з метою попередження кризових явищ і процесів в Україні, серед яких особливе місце займають надзвичайні ситуації [3; 4; 16]. Усе це визначає актуальність обраної проблематики дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Особливості формування та реалізації механізмів державного управління у сфері національної та цивільної безпеки визначені в наукових розвідках С. Бєлая, С. Домбровської, В. Ємельянова, Л. Жукової, Н. Клименко, О. Кравчука, С. Крука, О. Крюкова, П. Махортова, Р. Мелешенка, Н. Нижник, О. Островерх, С. Пирожкова, Г. Почепцова, Р. Примуша, А. Рубана, Г. Ситника, А. Тайера, А. Терент'євої, В. Тютюника, В. Федорчака, Т. Ярового, О. Яценко та інших [2; 10; 11]. У той же час, набувають актуальності наукові дослідження просвічені обґрунтуванню підходів до вдосконалення механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України в контексті реалізації її інтеграційних прагнень в умовах повномасштабної агресії.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є обґрунтування наукових підходів до вдосконалення механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту в Україні в контексті реалізації її інтеграційних прагнень в умовах війни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Аналіз закордонних практик управління у сфері цивільного захисту дає підстави визначити, що фахівці у цій сфері розуміють важливість упровадження синергетичного підходу до підвищення рівня цивільної безпеки. Свідченням цього є, наприклад, SYNERGIES — євро-

Рис. 1. Місцеві команди підтримки цивільної безпеки Мальти

Джерело: складено на підставі [14].

пейський інноваційний проєкт, що спрямований на виховання культури готовності до катастроф. Цей проєкт співфінансується декількома європейськими інституціями. Завдяки спільному підходу видається можливим залучити служби першої та другої служби реагування, громадян, організації громадянського суспільства, дослідницькі й освітні системи, органи влади та бізнес-компанії до заходів щодо готовності до стихійних лих [14]. Слід відзначити, що в межах проєкту SYNERGIES увага зосереджена навколо п'яти ключових потреб готовності: 1) залучення всіх відповідних учасників; 2) посилення освіти та навчання; 3) ефективне спілкування з громадянами; 4) управління діяльністю волонтерів; 5) забезпечення стійких управлінських рішень. Спираючись на дослідження попередніх проєктів у сфері цивільного захисту та попередження надзвичайних ситуацій у цій сфері, що (проєкти) фінансуються ЄС, SYNERGIES об'єднує висновки, удосконалює практики та керує трьома реальними випадками готовності на островах Реюньйон, Мальті та Роттердамі [там само].

У продовження відзначимо, що методологія проєкту SYNERGIES також базується на структурно-функціональному підході, за якого результати минулих проєктів у поєднанні з відгуками та аналізом кінцевих користувачів систематично направляються в окремий потік роботи [14]. Ці потоки зосереджені на розробці спектру інструментів, які стосуються конкретних аспектів готовності. Примітно, що проєкт стратегічно зосереджений на трьох конкретних сценаріях, або сценаріях готовності, щоб діяти як реальні лабораторії. Ці кейси детально вивчають місцеві умови, потреби в готовності та служать динамічними випробувальними майданчиками для пропозиції, впровадження та вдосконалення інноваційних рішень. Тематична увага полягає в розширенні можливостей суб'єктів боротьби з надзвичайними ситуаціями шляхом узгодження результатів, пов'язаних із тими, хто залучений до подолання надзвичайних ситуацій, із цілеспрямованими зусиллями в управлінні волонтерами, визнаючи критичну роль спонтанних волонтерів. Зазначені цілеспрямовані дослідження й узагальнення спрямовані на підвищення ефективності стратегій бо-

ротьби зі стихійними лихами [там само].

Інституційна взаємодія у сфері забезпечення цивільної безпеки у Мальті представлена на рис. 1. Як відомо, Мальтійський архіпелаг складається з трьох основних островів — Мальти, Гоцо і Коміно, загальною площею 316 км². Основна межа зіткнення євро-африканських плит проходить приблизно за 200 км на північ від Сицилії та вздовж Грецької дуги на схід, тоді як сейсмічно активний Мальтійський укіс Хайблеан розташований приблизно за 100 км на схід. Зважаючи на помірну сейсмічну активність на Мальті, розроблено план реагування на НС у цьому контексті,

що передбачає вирішення низки проблемних питань: 1) подолання системних недоліків у надзвичайних ситуаціях; 2) урахування потреб населення в готовності до надзвичайних ситуацій; 3) вивчення існуючих рішень для підтримки людської та культурної реакції всіх зацікавлених сторін [14].

На додачу до вищевказаних проблем можуть виникнути ще й інші: мовні бар'єри, культурна/історична спадщина та особливі потреби вразливих груп в умовах НС. Тому важливим є зосередження уваги на перевірці готовності до роботи з усім населенням й усуненні мовних і культурних перешкод для ефективного спілкування. На етапі валідації впроваджуються та перевіряються рішення за допомогою тренінгів і зустрічей із місцевими зацікавленими сторонами та населенням, а також інших заходів, визначених у Плані валідації. Усе вищевказане дає підстави наполягати на важливості використанні наведеної позитивної зарубіжної управлінської практики на вітчизняних теренах у сфері забезпечення цивільної безпеки.

Крім того, на аспекти підвищення культури населення у сфері обізнаності про особливості забезпечення цивільної безпеки та реагування на надзвичайні ситуації робиться акцент також у Стратегії цивільного захисту Литви (2023 р.). На наш погляд, її досвід стратегічного управління в зазначеній сфері є дуже цінним для України. Даний висновок зроблено з огляду на схожість ситуації з прийняттям цієї стратегії (тривалий час вона була відсутня, поштовхом для неї стали зміни в геополітиці та ін.). Крім того, Стратегія цивільного захисту Литви привертає увагу через акцентування уваги на таких векторах його забезпечення, як розгалужена система оповіщення та укриттів. До речі, в Україні й досі немає стратегії громадської безпеки та цивільного захисту, проєкт документа розмістили на веб-сайті МВС у 2021 році [1]. Однак вважаємо, що цей проєкт потребує доопрацювання, зважаючи на не належне врахування зовнішніх факторів і загроз, а також аспектів міжнародної співпраці, зокрема, щодо імплементації на вітчизняних теренах Механізму цивільного захисту ЄС [9].

Розгляд положень фундаментальної науки щодо особливостей застосування синергетичного підходу в

системі публічного (державного) управління дає підстави стверджувати про його перспективність використання на вітчизняних теренах. Власне кажучи, предмет науки суспільного управління передбачає дослідження цілісності суспільного управління як складної, відкритої, динамічної, нелінійної системи та сукупності зв'язків і відносин, притаманних цій системі. Чітке окреслення предмету суспільного управління (у межах якого розвинулось державне та публічне управління) дозволяє виділити конкретні теоретичні, методологічні та практичні проблеми дослідження, а також спрямувати його процес реалізації на встановлення закономірностей, тенденцій, визначення принципів, способів і технологій суспільного управління. Серед основних категорій, якими оперує сучасне суспільне та публічне управління, доречно виокремити такі: людина, суспільство, соціум, суспільні відносини, суспільний розвиток, держава, влада, державне управління, регіональне управління, місцеве самоврядування, громадянське суспільство, цілі розвитку тисячоліття, еволюція, революція, прогрес, синергетика, суспільні та інші реформи, трансформації, перетворення, інституалізація, глобалізація, інтеграція, постіндустріальне (інформаційне) суспільство, стратегія, політика, інновації, комунікації, культура, ефективність, результативність, економічність, справедливність тощо [2, с. 476] (курсив наш — С.А., П.-П. А.). Курсивом ми не випадково виділили категорії синергетика, інституалізація та культура в контексті обраної проблематики дослідження, адже вона вимагає ґрунтовного розгляду причинно-наслідкових зв'язків у цій сфері.

Синергетичний підхід передбачає адаптацію певної системи під впливом зовнішніх та /або внутрішніх факторів, що зумовлюють зміну вектору розвитку цієї системи. Даний момент, як відомо, характеризують точкою біфуркації. Закриті системи не змінюють своєї траєкторії функціонування під впливом чинників, але так чи інакше вони приречені на поразку, оскільки не набувають ознак ризикостійкості та конкурентності. Вплив факторів не можливо уникнути, і у відкритих системах розуміють це. Система національної безпеки та цивільного захисту також реагують на виклики зовнішнього середовища, трансформуючись у тій чи іншій мірі під їх впливом. Не є виключенням у цьому контексті й система національної безпеки та цивільного захисту України. У протилежному випадку (неврахування зовнішніх і внутрішніх факторів) зумовить стагнацію функціонування зазначеної системи і її руйнацію. Розуміючи це, керівництво Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі — ДСНС) і Міністерство внутрішніх справ України запровадили реформування системи громадського порядку та цивільного захисту. Особливо цінними є досягнення ДСНС у напрямку налагодження міжнародної співпраці. Загалом основними напрямками міжнародної діяльності ДСНС є налагодження та розвиток співпраці з надзвичайними відомствами іноземних держав та профільними міжнародними організаціями, надання допомоги іноземним державам у ліквідації надзвичайних ситуацій, участь у міжнародних гуманітарних проєктах, програмах й операціях, створення та зміцнення іміджу України у світовому співтоваристві як держави з потужними інституціями надзвичайного гуманітар-

ного реагування для участі у відповідних операціях за кордоном.

Слід зауважити, що потужні результати отримано від міжнародного співробітництва України з Механізмом цивільного захисту ЄС (далі — МЦЗ ЄС). У 2023 році було ратифіковано угоду, якою передбачено повноправне членство України у МЦЗ ЄС [9]. Відзначимо, що Україна залучалась до ліквідації надзвичайних ситуацій за кордоном і до офіційного входження до МЦЗ ЄС. Власне кажучи, у лютому 2023 р. міжнародну допомогу в межах Механізму цивільного захисту ЄС отримала Туреччина, не будучи при цьому членом даного механізму. Їй надали допомогу у сфері цивільного захисту 90 країн, які направили 38 міських пошуково-рятувальних команд, включаючи й Україну. Українські рятувальники у Туреччині, де стався потужний землетрус на початку 2023 року, розібрали 72 завали [5; 6]. Крім того, Україна надала допомогу під час реагування на паводки у Республіці Словенія. Таким чином, варто зауважити, що МЦЗ ЄС розрахований на надання допомоги щодо захисту населення, довкілля та майна в межах цього механізму або поза межами Європейського Союзу.

У продовження відзначимо, що МЦЗ ЄС було створено у 2001 році. І це інституційне утворення представляє собою найбільше надбання Європи у сфері цивільного захисту. З того часу МЦЗ ЄС не зазнав змін щодо принципів і векторів своєї діяльності, але вдосконалюється в напрямку розширення (інституційного, ресурсного та ін.). Свідченням цього є показники сертифікованих можливостей (модулів) МЦЗ ЄС, що використовуються для ліквідації НС у державах-членах ЄС або в інших країнах (рис. 2). Для аналізу обрано дані за 2024 р. і початок 2025 р.

Як видно з рис. 2, найбільшу кількість модулів МЦЗ ЄС сертифікувала Франція й Іспанія. До речі, представники саме цих країн найбільше відвідують тренінгові програми щодо особливостей функціонування МЦЗ ЄС [11]. Із метою поширення "актуальних" знань щодо особливостей функціонування МЦЗ ЄС, Європейською комісією було організовано навчальний курс для Національного штабу цивільного захисту та ліквідації наслідків стихійних лих (NAT) [там само]. У межах цього курсу проведено анкетування (із застосуванням методу соціологічного опитування) понад 80 осіб з європейських країн. У той же час, Україна має необхідний потенціал для розвитку власних спроможностей реагування на надзвичайні ситуації, які можуть бути сертифіковані та використані в межах окремого модуля МЦЗ ЄС. ДСНС працює в цьому напрямку сертифікації додаткових модулів МЦЗ ЄС. До речі, сьогодні МЦЗ ЄС здійснив навчання понад 6 тис. експертів у сфері цивільного захисту. Їх навчання передбачало ознайомлення з чинною правовою базою в цій сфері. У цьому контексті наполягається на важливості урахування положень зазначених правових актів МЦЗ ЄС під час гармонізації українського законодавства з європейським.

Крім того, створена Мережа знань цивільного захисту Європейського Союзу з метою посилення ефективності та дієвості навчань у сфері цивільного захисту, сприяння інноваціям і діалогу, а також посилення співпраці між національними органами та окремими фахівцями цивільного захисту держав-членів. Це

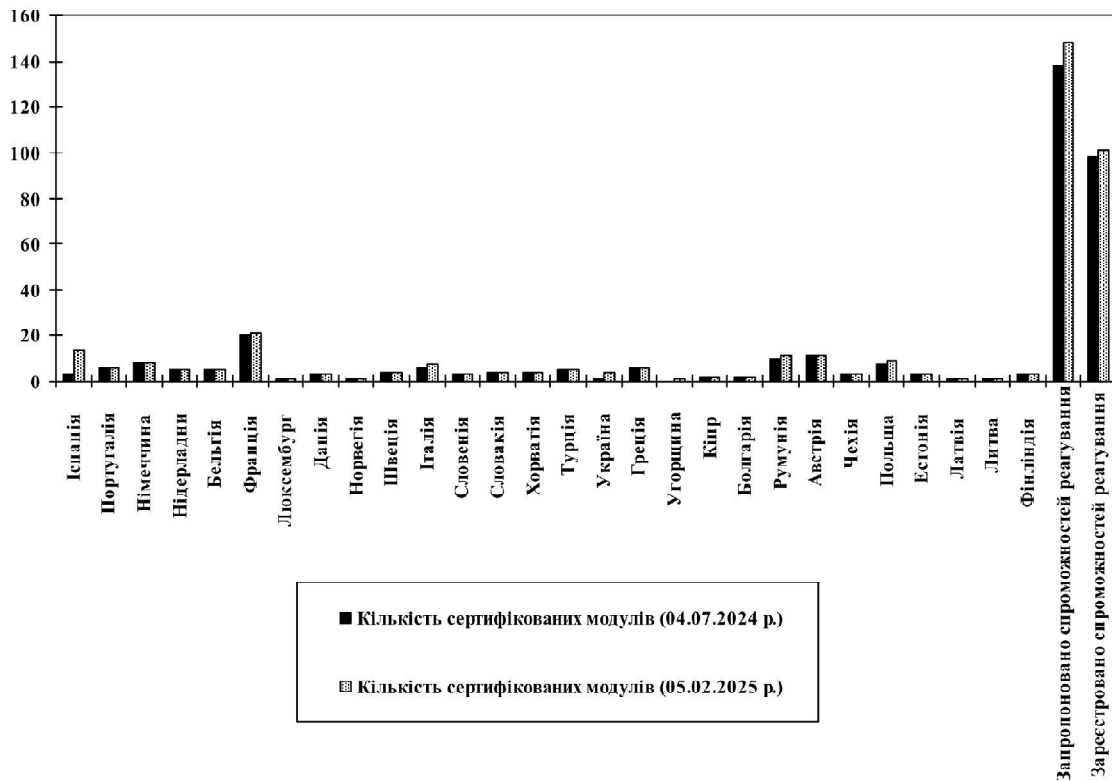

Рис. 2. Сертифікований розподіл спроможностей МЦЗ ЄС за країнами-членами у 2024 р. і 2025 р.

Рис. 2. Сертифікований розподіл спроможностей МЦЗ ЄС за країнами-членами у 2024 р. і 2025 р.

Джерело: складено на підставі [13].

інформаційна платформа, яка об'єднує тих, хто першими реагує, менеджерів з управління ризиками стихійних лих, науковців й осіб, які приймають рішення, та допомагає їм задовольнити їхні потреби в інформації, досвіді та передовій практиці за допомогою методологій, інструментів, рішень, ресурсів, обміну інформацією тощо [12].

Щодо останніх операцій реагування з використанням ресурсів Європейського пулу цивільного захисту, то серед них (операцій) можна виділити ту, що стосувалась реагування на повені у Франції у 2024 р. Так, на початку року Франція пережила сильні повені та розливи річок, спричинені сильними дощами. 02.01.2024р. ця країна попросила екстрену допомогу через МЦЗ ЄС для департаментів Північ і Па-де-Кале. Словаччина та Нідерланди розгорнули групу високопродуктивних насосів. Нідерланди відправили 4 насоси, трубопроводи, персонал і транспортні засоби, тоді як Словаччина надіслала 1 високопродуктивний насосний модуль, оснащений 2 насосами [13].

Станом на сьогодні 101 модуль сертифікований і готовий до розгортання в операціях реагування як у межах ЄС, так і за його межами, після запиту про допомогу через Механізм цивільного захисту ЄС. Європейська комісія надає фінансову підтримку потужностям у Пулі, коли вони розгортаються для операцій реагування. Ці потужності варіюються від гірських рятувальних команд і пересувних лабораторій до медичних під-

розділів повітряної евакуації та обладнання для очищення води. Єврокомісія бере участь у транспортних та/або операційних витратах для розгортання в Європі чи за її межами. Крім того, фінансова підтримка доступна для модернізації або ремонту можливостей реагування, переданих пулу, для підвищення готовності до катастроф. Співфінансування ЄС у формі "грантів на адаптацію" може бути надано для існуючих потужностей у державі-члені або державі-учасниці для забезпечення їх готовності до міжнародного розгортання [13; 14].

Згідно з даними, наведеними на рис. 1, Україна активно залучається до процесів розвитку МЦЗ ЄС. Представники ДСНС отримали кваліфікацію пошуково-рятувального загону "важкого" класу, у лютому 2024 року проведено сертифікацію в якості модуля Механізму цивільного захисту ЄС пошуково-рятувальної команди Мобільного рятувального центру швидкого реагування ДСНС України як команди важкого класу з пошуку та порятунку в умовах міста. У березні 2024 року було організовано проведення експертної місії ЄС до України з радіаційного, хімічного, біологічного захисту в рамках Механізму цивільного захисту ЄС [13]. Відтак, в Україні є всі шанси на те, щоб сертифікувати додатковий модуль РХБЯ у межах МЦЗ ЄС. Крім того, представники ДСНС на ротаційній основі залучені до робочої групи з питань допомоги Україні, створеній при Центрі координації реагування на надзвичайні ситуації (ERCC) Директорату DG ECHO. Отже, за 1 рік членства у МЦЗ

ЄС Україна сертифікувала 4 модуля, що засвідчує є стійкість у прагненнях бути східноєвропейським лідером у можливостях реагування на НС і підвищення рівня цивільної безпеки в Європі загалом.

Повертаючись до умовного плану дослідження, відзначимо, що інституціоналізація публічного управління у сфері цивільного захисту України передбачає законодавче закріплення її (інституціоналізації) засад. На цій підставі можемо визначити такі етапи інституціоналізації: 1) підготовчий етап (2008—2013 рр.), під час якого було підписано Адміністративну домовленість між Міністерством надзвичайних ситуацій України та Генеральним Директоратом "Навколишнє середовище" Європейської Комісії щодо співпраці й обміну інформацією; 2) переговорний етап або перманентного розвитку (2014—2022 рр.), у межах якого було підписано Угоду про Асоціацію з ЄС, а також розроблено План заходів щодо імплементації зазначеної угоди; 3) сучасний період (2023 — по т./ч), під час якого було підписано та ратифіковано Угоду між Україною й ЄС щодо її входження до МЦЗ ЄС.

Отже, на цій підставі можемо вказати на такі перспективи розвитку державної політики України у сфері цивільного захисту, яка постійно перебуває під ракетно-дроновими обстрілами РФ: 1) удосконалення інституційних механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України, що передбачає активне використання потенціалу МЦЗ ЄС та інших міжнародних інституцій; 2) підвищення ресурсних і фінансових можливостей України щодо участі в цьому механізмі; 3) формування культури цивільної безпеки (за прикладом реалізації проєкту SYNERGIES).

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Обґрунтовано впровадження синергетичного, інституційного та структурно-функціонального підходів до вдосконалення механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України. Даний висновок зроблено з огляду на закордонні практики управління у цій сфері, зокрема, SYNERGIES. Вони дозволили визначити концептуальні засади вдосконалення цих механізмів з урахуванням положень фундаментальної науки, насамперед, предмету суспільного (публічного) управління, що включає низку категорій. Зважаючи на предмет дослідження, серед них визначальне місце відведено категоріям синергетика, інституціоналізація та культура.

2. На цій підставі доведено необхідність щодо важеного використання на вітчизняних теренах позитивного зарубіжного досвіду щодо підвищення рівня цивільної безпеки, зокрема, за рахунок розвитку інституційної співпраці та формування її культури на місцях. Аргументовано, зокрема, урахування досвіду Мальти у цій сфері як країни учасниці проєкту SYNERGIES.

3. Установлено, що ДСНС України активно налагоджує міжнародну співпрацю з іншими інституціями, зокрема, Механізмом цивільного захисту Європейського Союзу. З'ясовано, що цей механізм представляє собою систему інституційної співпраці ЄС, що включає 27 країн-членів ЄС та 10 країн-учасниць (Албанія, Боснія та Герцеговина, Ісландія, Молдова, Чорногорія, Північна Ма-

кедонія, Норвегія, Сербія, Туреччина та Україна), яка спрямована на посилення запобігання, попередження та реагування на надзвичайні ситуації в ЄС та за його межами, у т.ч. шляхом надання координованої міжнародної допомоги. Вектори функціонування Механізму цивільного захисту ЄС визначаються окремо взятими "модулями", підґрунтя яких становить принцип пріоритетності попередження природних і техногенних катастроф. Виявлено, що Україна за перший рік членства у МЦЗ ЄС має вже певні здобутки — сертифіковано 4 її модуля реагування на НС у межах цього механізму, і ДСНС прагне й надалі розвиватись у цьому напрямку. Оскільки участь у МЦЗ ЄС надає певні переваги, серед яких виділено такі: безпосередня інтеграція в європейську сім'ю цивільного захисту; швидка й оперативна допомога (24/7) в реагуванні на НС; фінансова підтримка (гранти, співфінансування залучення сил і засобів реагування та ін.); обмін професійними знаннями та досвідом, вивчення передових практик у сфері цивільного захисту; удосконалення національної системи цивільного захисту та напрацювання спільних з ЄС підходів у цій сфері та ін. На цій підставі вважаємо, що подальші наукові розвідки мають бути привчені дослідженню інституційного розвитку системи публічного управління у сфері цивільного захисту України в межах МЦЗ ЄС.

Література:

1. Домбровська С.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Порока С.Г., Семілетов О.С. Напрямки розвитку державного управління у сфері охорони громадського порядку: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2024. 272 с.
2. Енциклопедія державного управління: у 8 т.; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова), Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолишній та ін. 2011. К.: Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Т. 2. 692 с.
3. Помаза-Пономаренко А.Л. Збитки, нанесені бойовими діями об'єктам критичної інфраструктури в Україні: механізми оцінювання та відновлення // Успіхи і досягнення в науці. 2025. Вип. 1 (1). С. 601—611.
4. Помаза-Пономаренко А.Л. Соціальний розвиток і безпека регіонів: державно-управлінські аспекти: монографія. Харків: Видавництво "Діса плюс", 2017. 270 с.
5. Помаза-Пономаренко А.Л., Мороз С.А. Цивільний захист як сфера забезпечення національної безпеки України // Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів XXI століття: Матеріали Всеукр. науково-прак. конф. (07-08.12.2023 р., м. Житомир). С. 305—308.
6. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Публічна (громадська та цивільна) безпека в Україні: значення для гарантування системи безпеки в Європі // International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Oslo (Kingdom of Norway). Norwegian University of Life Sciences, Research and Education. 2024. Рр. 297-322.
7. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Управлінські підходи до попередження надзвичайних ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури та підвищеної небезпеки // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 1. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/5502/5557> (дата звернення 24.02.2025).

8. Помаза-Пonomarenko A.L., Тарадуда Д.В. Щодо забезпечення цивільної безпеки об'єктів військово-промислового комплексу України в умовах військових конфліктів // Матеріали IV Міжнародної наукової конференції "Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки" (18—19.04.2024 р., м. Тернопіль). С. 123—126.

9. Помаза-Пonomarenko A.L., Тарадуда Д.В., Порока С.Г. Організаційно-правові засади імплементації Механізму цивільного захисту ЄС в Україні в контексті гарантування національної безпеки // Державне будівництво: електронний журнал. 2023. № 2 (34). С. 67—79.

10. Примуш Р.Б. Система колективної безпеки як основа національної та міжнародної безпеки // Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 5—6. С. 71—75.

11. Яценко О.А., Гарбуз С.В. Перспективи розвитку Механізму цивільного захисту ЄС // Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2024. Вип. 2. С. 419—429.

12. Applied knowledge for action // Union Civil Protection Knowledge Network. 2025. URL: <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/> (дата звернення 24.02.2025).

13. European Civil Protection Pool // European Commission. 05.02.2025. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/european-civil-protection-pool_en (дата звернення 24.02.2025).

14. Innovating Preparedness by Leveraging SYNERGIES and Enhancing Results of DRM Projects // SYNERGIES. URL: <https://synergiesproject.eu/>.

15. Legal framework // European Commission. 2024. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/who/about-echo/legal-framework_en (дата звернення 24.02.2025).

16. Pomaza-Ponomarenko A., Taraduda D., Leonenko N., Poroka S., Sukhachov M. Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense // AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2024. Vol. 14. Issue 1. Pp. 216—220.

References:

1. Dombrovska, S.M., Pomaza-Ponomarenko, A.L., Poroka, S.G. and Semiletov, O.S. (2024), *Napryamky rozvytku derzhavnoho upravlinnya u sferi okhorony hromads'koho porядku* [Directions of development of state administration in the sphere of public order protection], NUCZU, Kharkiv, Ukraine.

2. Kovbasyuk, Yu.V., Surmin, Yu.P. and Nadolyshnii, P.I. (2011), *Entsyklopediya derzhavnoho upravlinnya* [Encyclopedia of Public Administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

3. Pomaza-Ponomarenko, A.L. (2025), "Damage caused by military operations to critical infrastructure facilities in Ukraine: assessment and recovery mechanisms", *Uspikhy i dosyahnennya v nautsi*, vol. 1, pp. 601—611.

4. Pomaza-Ponomarenko, A.L. (2017), *Sotsial'nyy rozvytok i bezpeka rehioniv: derzhavno-upravlins'ki aspekty* [Social development and security of regions: state and administrative aspects], Disa Plus, Kharkiv, Ukraine.

5. Pomaza-Ponomarenko, A.L. and Moroz, S.A. (2023), "Civil defense as a sphere of ensuring the national security of Ukraine", *Zbirka dopovidej na Vseukayins'koyi naukovo-praktychnij konferentsii* [Conference Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference], National University, Zhytomyr, Ukraine, pp. 305—308.

6. Pomaza-Ponomarenko, A.L. and Taraduda, D.V. (2024), *Public (civil and public) security in Ukraine: importance for guaranteeing the security system in Europe* [Public (civil and public) security in Ukraine: importance for guaranteeing the security system in Europe], Norwegian University of Life Sciences, Research and Education, Oslo, Kingdom of Norway.

7. Pomaza-Ponomarenko, A.L. and Taraduda, D.V. (2025), "Management approaches to preventing emergencies at critical infrastructure and high-hazard facilities", *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, vol. 1. available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/5502/5557> (Accessed 24 Feb 2025).

8. Pomaza-Ponomarenko, A.L. and Taraduda, D.V. (2024), "Regarding the provision of civilian security of the objects of the military-industrial complex of Ukraine in the conditions of military conflicts", *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij naukovej konferentsii* [Conference Proceedings of the International Scientific Conference], National University, Ternopil, Ukraine, pp. 123—126.

9. Pomaza-Ponomarenko, A.L., Taraduda, D.V. and Poroka, S.G. (2023), "Organizational and legal principles of the implementation of the EU Civil Protection Mechanism in Ukraine in the context of guaranteeing national security", *Derzhavne budivnytstvo: elektronnyy zhurnal*, vol. 2 (34), pp. 67—79.

10. Prymus, R.B. (2022), "The system of collective security as the basis of national and international security", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 5—6, pp. 71—75.

11. Yashchenko, O.A. and Garbuz, S.V. (2024), "Prospects for the development of the EU Civil Protection Mechanism", *Visnyk Natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrayiny*, vol. 2, pp. 419—429.

12. The official site of Union Civil Protection Knowledge Network (2025), "Applied knowledge for action", available at: <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/> (Accessed 24 Feb 2025).

13. The official site of European Commission (2025), "European Civil Protection Pool", available at: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/european-civil-protection-pool_en (Accessed 24 Feb 2025).

14. SYNERGIES (2025), "Innovating Preparedness by Leveraging SYNERGIES and Enhancing Results of DRM Projects", available at: <https://synergiesproject.eu/> (Accessed 24 Feb 2025).

15. The official site of European Commission (2024), "Legal framework", available at: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/who/about-echo/legal-framework_en (Accessed 24 Feb 2025).

16. Pomaza-Ponomarenko, A., Taraduda, D., Leonenko, N., Poroka, S. and Sukhachov, M. (2024), "Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense", *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, vol. 14, issue 1, pp. 216—220. *Стаття надійшла до редакції 28.02.2025 р.*